

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи аспиранти ғоибонаи кафедраи бемориҳои дарунии №1 Хайриддин Ҳочӣ Рамазон дар мавзӯи «Баҳодиҳии клиникӣ-эндоскопӣ ва басомади хеликобактер пилории шаклҳои вобастаи решмарази меъда ва рӯдаи 12-ангушта дар сокинони Ҷумҳурии Исломии Афғонистон», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои тиб аз рӯйи ихтисоси 14.01.04-бемориҳои дарунӣ .

Мубрамияти мавзӯ. Аз охири асри XIX ва аввалҳои асри XX сар карда, дар гастроэнтерологияи муосир дар омӯзиши масъалаҳои зиёди таъхиси клиникӣ-эндоскопӣ ва морфологӣ, таъобат, арзёбии вазнинии ҷараёни беморӣ, пешгӯӣ ва профилактикаи решмарази меъда ва рӯдаи 12-ангушта пешравҳои назаррас ба амал омадааст. Пас аз кашф кардани нақши *H. Pylori* дар пайдо шудани решмараз фаҳмиши этиология, патогенеза ва таъобати ин беморӣ бехтар шуд. Аммо масъалаи басомади ошкор намудан ва паҳншавии ин бактерияҳо дар минтақаҳои гуногуни иқлимӣ- географӣ масъали баҳсҳои доманадор боқӣ мемонад. Дар таҳқиқотҳои эпидемиологии пешниҳоднамудаи муаллифони муосир (В.В. Цуканов, 2004; Я.С. Циммерман бо ҳаммуаллифон 2013; M. Blasser et al., 1999) ба вобастагии муайяни этно-экологии паҳншавии *H. Pylori* ишора шудааст. Дар кишварҳои рӯ ба тараққи Осӣё, Африқо, Америкаи Лотин дар 80%-95% -и аҳолии калонсол кантаминатсияи пардаи луобии меъда *H. Pylori* ошкор карда шудааст (J. Rudi et al, 2000; P. Jirporen, 2002). Ҳол он ки дар кишварҳои мутараққи Аврупо, ИМА ва Япония паҳншавии ин бактерия нисбатан камтар аст ва дар ҳудуди 35-50%-и аҳоли, дар манотиқи мухталифи Федератсияи Россия бошад, 44-50%-и кӯдакон ва 73-91%-и аҳолии калонсол ба назар мерасад (Циммерман бо ҳаммуаллифон 2013). Чунин нуқтаи назар мавҷуд аст, ки 70%-и одамони сироятнокшуда дар давоми тамоми умри худ ҳомилони солими бактерия ба ҳисоб мераванд (Е.И. Ткаченко, 1999; A.C. Thoreson et al., 2000). M.I. Blaser (1999) дар таҳқиқотҳои худ худ кантаминатсияи пардаи луобии меъда *H. Pylori* –ро дар 80%-и

одамони солими дорои манзараи муътадили гистологии меъда ошкор кард. Дар баробари гуфтаҳои боло аксари муаллифони муосир ишора мекунанд, ки фақат 30%-и аз хеликобактериоз сироятнокшуда метавонанд, ки гирифтори бемориҳои гуногуни гастродуоденалӣ гарданд: бештар гастрити антралии ғайритрофикӣ ва камтар решмарази меъда ва аз он ҳам камтар саратони меъда.

Пас, муҳокимаҳои зикршуда муҳолифатҳои муайяни фаҳмиши мутлақи этиология ва патогенези решмарази меъда ва рӯдаи 12 ангуштаро нишон медиҳанд, ки масъалаҳои зиёди он баҳснок боқӣ мемонанд ва омӯзиши минбаъдaro тақозо мекунанд. Дар манотиқи Осиёи Миёна, махсусан дар Ҷумҳурии Исломии Афғонистон, ки бо шароити этно-географӣ, тарзи ҳаёт фарқ мекунанд, бисёр масъалаҳои патологияи мавзеи гастродуоденалӣ, вижагиҳои клиники он, чараён, табиати пайдошавии он, басомади оризаҳо ва оқибати беморӣ омӯхта нашудааст. Ҳамин тартиб, диссертатсияи мазкур ба масъалаҳои муҳимми ташхис, вижагиҳои клиникӣ-эндоскопии чараён, самаранокии табобати решмарази меъда ва рӯдаи 12 ангушта дар аҳолии маҳаллии Ҷумҳурии Исломии Афғонистон бахшида шуда, мубрам ва саривақтӣ ба ҳисоб меравад.

Навгонии илмӣ. Натиҷаҳои диссертатсия дар соҳаи омӯзиши решмарази меъда ва рӯдаи 12 ангушта дар аҳолии вилояти Мазори Шарифи Ҷумҳурии Исломии Афғонистоняке аз аввалин таҳқиқотҳои илмӣ ба ҳисоб меравад.

Бори нахуст басомади *Helicobacter pylori* шакли муштаракӣ чараёни решмараз, самаранокии табобати эррадикатсионӣ нишон дода шудааст. Нуқтаҳои нави назариявии тавсифи клиникӣ-эндоскопии пешниҳодшудаи решмараз, бешубҳа, масъалаҳои амалии гузоштани ташхиси муфассали клиникӣ, арзёбии вазнинии чараёни беморӣ, пешгӯӣ ва интиҳоби стратегияи табобат ва пешгирии бемориро беҳтар месозад.

Диссертатсия бо услуби анъанавӣ таълиф шуда, аз муқаддима, 3 боби таҳқиқотҳои худи муаллиф, натиҷагирӣ, хулосаҳо, тавсияҳои амалӣ ва феҳристи адабиёт иборат аст, дар феҳристи адабиёт 123 адабиёти муаллифони ватанӣ ва 79 муаллифи хориҷӣ оварда шудааст. Маводи диссертатсия бо 20 расм ва 11 ҷадвал ороиш дода шудааст.

Дар муқаддима муаллиф ба таври муфассал мубрамияти мавзӯро баён намуда, мақсади таҳқиқот, мақсад ва вазифаҳои мушаххас муайян кардааст.

Боби «**Шарҳи адабиёт**» бо услуби анъанавӣ таълиф шуда, муаллиф масъалаи паҳншвиӣ решмаразии меъда ва рӯдаи 12 ангушта, хеликобактериоз ва *Helicobacter pylori*-и шакли муштарак бемориро дар шароитҳои мухталифи иқлимӣ-географӣ, аз ҷумла дар Осиёи Миёна мавриди баррасӣ қарор додаст. Аломатҳои клиникӣ-эндоскопии осебҳои решӣ ва басомади ошкорсозии сирояти *Helicobacter pylori* ба таври муфассал баррасӣ шуда, ба мавҷуд будани маълумотҳои муҳолиф дар адабиёти илмӣ бештар тавачҷуҳ мекунад. Дар асоси адабиёти истифодашуда муаллиф оид ба мубрам будани ин масъала ва зарурати гузаронидани таҳқиқотҳои минбаъда баъзе мушкилоти минтақавӣ бемории меъда ва рӯдаи 12 ангуштаро ба миён мегузорад.

Боби дуюм - «Мавод ва усулҳои таҳқиқот» номгузорӣ шудааст. Дар ин ҷо натиҷаҳои мувофиқи синну сол ва аломатҳои ҷинсӣ, шаклҳои ҷараёни решмараз, хусусияти осеби эндоскопии пардаи луобӣ тибқи таснифоти аз тарафи умум қабулшуда гурӯҳбандӣ кардани беморон оварда шудааст. Усулҳои таҳқиқотҳои эндоскопӣ, морфологӣ, бактериологӣ, аксуламали полимерозии занҷирӣ тести ДНК (кислотаи дезоксибонуклеинӣ) *Helicobacter pylori* ба таври муфассал баррасӣ шудааст. Муаллиф меъёрҳои ба таҳқиқот дохил кардан ва аз он хориҷ кардани беморонро нишон додаст. Усулҳои муосир ва дастраси таҳқиқотҳо истифода шудаанд, ки имконият медиҳанд натиҷаҳои боэътимод ба даст оварда шавад.

Бобҳои сеюм ва чорум - «Натиҷаҳои таҳқиқоти худи муаллиф ва натиҷаҳои самаранокии табобати комплексии эррадикатсионӣ».

Натиҷаҳои таҳқиқотбасомади шаклҳои вазнини чараёни решмаразро нишон додаст, ки бо шкли классикӣ чараён дорад ва дорои синдроми возеҳи дар два ихтилолҳои диспесикӣ мебошад. Решмараз бештар дар заминаи гастрити музмин, гастродуоденит, бемории гасторэзофагеалии рефлюксӣ бо рефлюкс эзофагит, деформатсияи пиёзаки рӯдаи 12 ангушта пайдо мешавад.

Бо таҳқиқоти эндоскопӣ бештар решҳои «тоқа-тоқа» ва баъзан «бисёр», решҳои оқибати нохубдоштаи типи «пептикӣ» ва «гирд» ошкор карда шуданд. Муаллиф нишон додаст, ки оқибати нохуби осебҳои решӣ бештар ҳангоми решмарази меъдаи мардҳои калонсол ба мушоҳида мерасад. Оризаи бештар дучоршаванда деформатсияи пиёзаки рӯдаи 12 ангушта (38,1%), аломатҳои хуншории ноаён (17,8%), пилоростеноз (22,0%) ба ҳисоб мераванд. Басомади зиёди *Helicobacter pylori* шакли муштаракӣ решмараз (74,5% ҳангоми решмарази меъда, 80,0% решмарази рӯдаи 12 ангушта) вазнинии бемориро муайян мекунад.

Боби чорум. Дар ин боб натиҷаҳои самаранокии схемаи Маастрихтии табобати секарата оварда шудааст. Натиҷаҳои табобат аз синну сол ва ҷойгиршавии осеби решӣ, штаммҳои *Helicobacter pylori* вобаста буд. Ҳангоми решмарази меъда эррадикатсияи пурра дар 71,8%, хадшавӣ дар 60,0%, решмарази рӯдаи 12 ангушта дар 87,5%, хадшабандӣ да 83,5% ба қайд гирифта шуд.

Дар хулосаи диссертатсия муаллиф натиҷаҳои таҳқиқотро ҷамъааст намуда, натиҷаҳоро шарҳ додаст, муаллиф дар асоси онҳо хулосаҳои мантикӣ бароварда, тавсияҳои амалӣ пешниҳод кардааст. Ҳамаи нуқтаҳои илмӣ, хулосаҳо ва тавсияҳои амалии диссертатсия коркард шуда ва эътимоднок мебошанд. Хулосаҳо мантиқан аз натиҷаҳо ва нуқтаҳои асосии таҳқиқот бармеоянд. Тавсияҳои амалии пешниҳоднамудаи муаллиф бо нишон додани вижагиҳои минтақавии решмараз барои фаъолияти амалии

табибони терапевт, ҷарроҳон, табибони оилавӣ, ки дар Ҷумҳурии Исломии Афғонистон қору фаъолият мекунанд муҳим арёбӣ мешаванд.

Хулоса. Ба диссертатсияи Хайриддин Ҳоҷӣ Рамазон баҳо дода, гуфтан мумкин аст, ки рисолаи илмӣ аз ҷиҳати навгонии илмӣ, аҳамияти амалӣ доштан қори ба анҷомрасидаи илмӣ- квалитатсионӣ буда, барои тибби илмии амалӣ аҳамияти ниҳоят бузург дорад, диссертатсия ба талаботи «Низомномаи Намунавӣ дар бораи шӯроҳои диссертатсионӣ», ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26-уми ноябри соли 2016, таҳти №505 тасдиқ ва барои диссертатсияҳои номзадӣ пешбинӣ шудааст, пурра ҷавобгӯ ва муаллифи он барои сазовор гаштан ба унвони илмӣ аз рӯйи ихтисоси 14.01.04 – бемориҳои дарунӣ арзанда мебошад.

ва мувофиқи талаботи б.163, бобби 10 «Низомнома дар бораи Шӯроҳои диссертатсионӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.11.2016, №505 .

**Директори Муассисаи давлатии
«Наҷуҳишгоҳи гастрoэнтерология», д.и.т.**

Азимзода С.М.